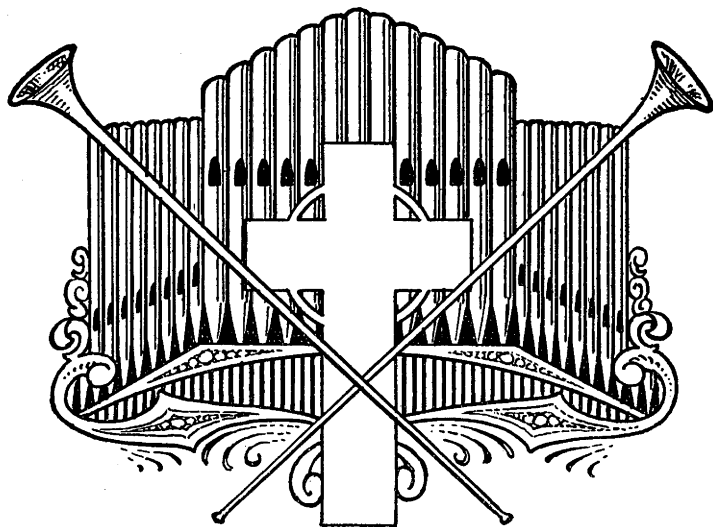

TIDSKRIFT
FÖR
KYRKOMUSIK
OCH
SVENSKT GUDSTJÄNSTLIV

MAJ

1928

TREDJE ÅRGÅNGEN.

UNDER MEDVERKAN AV

PROFESSOR *OTTO OLSSON*, STOCKHOLM, MUSIKDIREKTÖR *SVANTE SJÖBERG*, KARLSKRONA
SAMT KOMMINISTERN, TEOL. LIC. *KNUT PETERS*, HÄSTHOLMEN

UTGIVEN AV KOMMINISTER *ARTHUR ADELL*, STJÄRNORP

REDAKTIONENS ADR.: *STJÄRNORP*, RT. 4 A. EXPEDITIONENS ADR.: *GLEERUPS FÖRLAG, LUND*

Innehåll:

Komminister *Knut Peters*, Hästholmen: Den svenska reformationstidens gudstjänstliv. — Komminister *Arthur Adell*, Stjärnorp: Matteuspassionen i Leipzigs Thomaskyrka. — Docenten *Carl Allan Moberg*, Upsala: Kyrkomusikalisk forskning och praxis. — Recensioner. — Meddelanden. — Från stiften.

LUND, C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG

Pren.-pris 4:50.

Innehållsförteckning.

Uppsatser.

	Sid.
A. Adell: Kyrkosångsmötets eftermäle i utlandspresen	43, 58
— » — Matteuspassionen i Leipzigs Thomaskyrka	67
— » — Kyrkomusikaliskt från Köpenhamn	98
A. Adell, K. Peters: De-tempore-principen i högmässan	82
F. M. Allard: Har Luther komponerat flerstämmig sång?	49
— » — Michael Praetorius Creutzburgensis	86
— » — Johann Walther	129
— » — Den polyfona tonsatsen i Kyrkans gudstjänst	177
G. Aulén: Prästernas och kyrkomusikernas liturgiska och kyrkomusikaliska utbildning	17
B. Cnattingius: Medeltida textil konst	181
S. Dahlquist: Instruktionskursen i kyrklig konst och kyrkovård i Örebro den 25—28 juli 1928	137
J. A. Eklund: Till högmässa	1
E. Fant: Västra Tollstads kyrkas restaurering	52
R. Forssman: Körtledarkursen i Motala	127
A. E. Friedlander: Den evangeliska diktningen inom den reformerta och lutherska kyrkan i Frankrike	101, 113, 133
— » — Franska evangeliska sånger i svensk översättning	135, 147, 164
D. Glimborg: Introitus- och gradualcyklarna	41
F. Hjort: Högre och lägre organistexamen	55
W. Huus-Hansen: Musikken i gudstjenesten	182
Kyrkomusiker: Något om psalmvalet vid högmässan	142
E. Liedgren: Psalmundervisning	161
G. Lizell: U. L. Ullman och det svenska gudstjänstlivet	8
C. A. Moberg: Kyrkomusikaliska begreppsbestämningar	27
— » — Kyrkomusikalisk forskning och praxis	70
P. Nilsson: Lovoffer	1
K. Peters: Ett svenskt hymnologiskt standardverk	33
— » — Credo (till musikbilagan)	42
— » — Den svenska reformationstidens gudstjänstliv	65
— » — De liturgiska färgerna	118
G. Rosendal: Om predikans förnyelse och tillika några ord om nutida predikolitteratur	38, 107, 150
A. Runbäck: Gamla orglar och nya	36
— » — Orgelns användning vid gudstjänsten	91
— » — Något om disponering av mindre orglar	123
J. Smend: Evangelisk tysk kyrkomusik i nutiden	10
H. Weman: J. S. Bachs Juloratorium	15
— » — Musikaliska Akademiens organistkurs och körtledarekursen i Upsala	139
— » — Utgångstycket	145, 166
D. Ahlén: Prästernas och kyrkomusikernas liturgiska och kyrkomusikaliska utbildning	21
— » — Den sextonde tyska Bachfesten	169
— » — Palestrinakören	184

Redogörelser och större meddelanden.

	Sid.		Sid.
Tvenne allmänna kyrkoböner	81	Stockholms Kyrkomusikerförening ..	64
Apostolikum och dess ingress	155	Maria kyrkokörs jubileum	78
6:e allm. kyrkosångsmötet i utlandspresen	43, 58	Vimmerby kyrkokör	191
Kyrkosångens Vänner	16, 30, 61, 191	I kyrkomusikfrågan: genmäle och svar (J. Nyvall, C. A. Moberg, A. Adell)	156, 188
Sveriges allmänna Organist- och Kantorsförening	31, 143, 191	1697 års koraltalmbok	191
Sveriges Kyrkosångsförbund 16, 31, 79, 191		Koralnämnden	143

	Sid.		Sid.
<i>Nytt svenskt preludieverk</i>	128	Palestrinakören	100, 144, 184
<i>Samlingsverk: Praetorius</i>	32	<i>Norge: Organistfor. 7:e landsmöte</i> ..	13
Scheidt	191	Liturgisk nämnd	77
<i>Körledarekurser: i Motala</i> .. 64, 79,	127	<i>Finland: Kyrkosågssträvanden</i>	29
i Upsala	139	Kyrkosångsfest i Helsingfors ...	78
i Ljungskile	187	Utställning av kyrklig konst ...	144
<i>Kurs i talteknik i Karlstad</i>	186	Kyrklig sångfest i Gamla Wasa ..	144
<i>Instruktionskurs i kyrklig konst och</i>		Kyrkomusikdagar i Helsingfors ..	160
kyrkvård i Örebro	137	Svenska kantor-organistföreningen	190
<i>Utställningar: av kyrkokonst i Örebro</i>	78	Svenska kyrkosångsutskottet ...	190
av kyrklig textil konst i Stockholm	185	<i>Tyskland: Tysklands evangeliska kyr-</i>	
<i>Striden om Viklaumadonnan</i>	189	kosångsförbund	32, 112
<i>Nya orglar</i>	112, 143, 160	Kyrkomusik i Leipzig	67
<i>Prenumerationsanmälan</i>	192	16:e Bachfesten i Kassel	112, 169
<i>Danmark: Ny preludiesamling</i>	78	<i>England: Handboksfrågan</i>	140
Kyrkomusik i Köpenhamn	98		

Recensioner.

	Sid.		Sid.
<i>S. Appelquist: Vår sång (Adell)</i>	76	<i>G. Jeanson och J. Rabe: Musiken ge-</i>	
<i>G. Aulén: Liturgiska förnyelsesträvanden</i>		nom tiderna (Rosendal)	76
och evangelisk kristendom		<i>Kyrklig sång (Adell)</i>	174
(Peters)	46	<i>Körkompositioner för blandad kör</i>	
<i>E. Berglund: Om predikan (Rosendal)</i>	153	(Adell)	174
<i>A. Branting och A. Lindblom: Medeltida</i>		<i>E. Leufvén: Upplysningstidens predikan</i>	
vävnader och broderier i Sverige		(Rosendal)	108
(Cnatingius)	181	<i>E. Liedgren: Svensk psalm och andlig</i>	
<i>Y. Brillioth: Studier i nutida anglikansk</i>		visa (Peters)	33
förkunnelse (Rosendal) ..	153	<i>G. Lindberg: Johannes Rudbeckius</i>	
<i>S. Dahlquist: Vanlig skrud och prydnad</i>		som predikant (Rosendal)	40
(Peters)	118	<i>Melodier till Svenska Mässan (Peters)</i>	77
<i>K. Englund: Bachstudiet (T. A—d)</i> ..	188	<i>A. Mendelssohn och O. Richter: Choral-</i>	
<i>J. Foss: Organist- og Kantor-Embederne</i>		kantaten till Liedern Paul Gerhardts	
i København (Adell)	48	(Adell)	176
<i>N. Fransén: Liturgia suecana, II. Årke-</i>		<i>A. Mendelssohn och O. Richter: Chor-</i>	
biskop Laurentius Petri d. ä:s gudstjänst-		gesänge alter protestantischer Meister	
ordning (Peters)	65	(Adell)	175
<i>B. R. Hall: Biskop Johannes Rudbeckius</i>		<i>D. Olson: Körsånger för kyrkoårets</i>	
Predikningar (Rosendal) 40		högtider (Adell)	174
<i>O. Hippel: Studier till predikans historia</i>		<i>R. Otto, G. Mensching, R. Wallau: Li-</i>	
under nyromantiken (Rosendal)		turgische Blätter (Adell)	76
.....	109	<i>B. Ozenstierna: Rösterna av en som ropar</i>	
» — Det kristologiska problemet		i öknen (Rosendal)	153
under nyromantiken (Rosendal)		<i>G. O. Rosenqvist: Kyrkans förkunnelse</i>	
.....	109	och nutidsläget (Rosendal)	153
» — Om den kyrkligt religiösa brytningen		<i>D. Rudin: Något om de rytmiska koralerna</i>	
under 1800-talets andra hälften		(Allard)	187
(Rosendal)	109	<i>R. Will: Le Culte. Etude d'Histoire</i>	
<i>K. Hult: Johannes Rudbeckius (Rosendal)</i>		(Rosendal)	159
.....	40	» — Le Culte mystique (Rosendal)	159

In Memoriam.

	Sid.
Kantor <i>Amandus Svensson, Ö. Eneby</i>	16

Musikbilaga.

	Häfte.		Häfte.
<i>H. Albert: Jag är, o Herre, i din makt</i>	9	<i>K. Peters: Credo (Nicenum), bearbet-</i>	
<i>J. Morén: Motett på Botdagen</i>	3	ning efter 1697 års Koralbok ..	3

Från stift.

Strängnäs stift. Ringkarleby kyrka. Juldagen: Fr. Grüber: Stilla natt (barnkör); G. Jäderlund: Av hjärtat eder fröjden (kyrkokören). Trettondedagen, vid aftongudstjänst: I. Widéen: Härlig är den himmel blå; Osk. Lindberg: Gläns över sjö och strand (damkör och orgel); Otto Olsson: Meditation (orgel). Fastlagssöndagen: I. Widéen: O värld, se livets förste; orgel: J. S. Bach: Korallpreludium. Botdagen: I. Widéen: O värld. Långfredagen: I. Widéen: Vi för korset ödmjukt falla; G. Jäderlund: På korset, tyngd av pina; orgel: J. S. Bach: Korallpreludium till ps. 91. Påskdagen (som inledning): G. Jäderlund: Jordens oro viker (solo, kör, violin och orgel); G. Jäderlund: Denna är den stora dagen; orgel: M. Brosig: Fantasi.

Lunds stift. Lunds Domkyrka. Domkyrkans 19:e musikafton den 13 mars bestod av en orgelkonsert av domkyrkoorganisten vid Frue Kirke i Köpenhamn N. O. Raasted, under medverkan av Lunds domkyrkokör. Programmet omfattade: 1) J. G. Walther (1684—1748): Partita sopra »Jesu meine Freude» (komp. 1713); 2) körsång: Vi på jorden leva här, Sv. ps. 26 (efter medeltidshymnen *Media vita in morte sumus*); 3) Bach: Orgelchoral »O Mensch, bewein dein' Sünde gross»; 4) körsång: Bach: O huvud, blodigt, sårat (ur *Mattheuspassionen*); 5) N. O. Raasted: Orgelsonat i c-moll, op. 16: a) Grave; b) Con moto amabile; c) Passacaglia. — Vid den 20:e musikaftonen den 27 mars, som utgjorde en konsert av Kgl. Södra skånska infanterireg:s musikkår med biträde av domkyrkokören, upptog programmet följande: 1) F. Mendelssohn—Bartholdy: Hebriderna, Overture; 2) Tvenne passionssånger: a) Du tålig var (med text ur Sv. ps. 72); b) Sörjande vid din grav (ur *Mattheuspassionen*); 3) Schubert: Symfoni i h-moll, 2:a satsen: Andante con moto; 4) Bach: Preludium, koral och fuga (i g-moll); 5) Lange-Müller: Till jungfru Maria (för kvinnoröster med violin och orgel); 6) Stenhammar: Sverige (för blåsorkester); 7) Grieg: Hyllningsmarsch ur Sigurd Jorsalafar. — Vid ungdomsvesper Marie Bebådelsedag utförde domkyrkokören: Du evige, som världen styr (medeltida mel.) och Magnificat; vid passionsvesper den 4 april: Johann Jeep: Min synd, o Gud; Prætorius: Vänd dig till mig, o Gud (ur ps. 70 och 51); Mendelssohn—Bartholdy: kör, duett, recitativ och aria ur oratoriet *Elias*; vid vesper den 1 maj: Beethoven: Guds lov i naturen; Mendelssohn—Bartholdy:

kör samt duett och kör ur oratoriet *Elias*; Dav. 148 Psalm i växelsång mellan liturg, kör och församling.

Malmö S:t Pauli kyrka. Påskdagen vespergudstjänst, varvid utfördes: Bach: Motett; Gade: Påskhymn; Gabriel Marie: Pregando (violinsolo av kapellmästare Hölen, orgel-ack. av musikdir. Odell); Wal-ford Davies: O Filii et Filiae (gammal påskhymn, för kör, tenor- och basolo).

Stockholm. Tyska S:ta Gertruds kyrka. Under hösten 1927 ha följande moteter utförts: Mikaelidag (Hindenburgs-fest): Franz Wagner, op. 142: »Gott ist mein Hort»; E. Naumann, op. 12 ur Der 55 Psalm. 4:de Böndagen: V. Goller: »Herr, dich loben wir». 18 S. e. Tref.: W. Herrmann, op. 97: »Selig sind, die reines Herzens sind». 19 S. e. Tref.: P. Niepel, op. 11: »Barmherzig und gnädig ist der Herr». 20 S. e. Tref.: Theodor Rückert, op. 30: »Der Herr ist mein getreuer Hirt». Alla helg. dag: Edv. Grieg: »Seht ihr die grosse weisse Schar» (kör och solo, solist: Sven Lizell). 22 S. e. Tref.: Gustav Schreck, op. 37: »Er neure mich». Domssöndagen: Alb. Becker: Choral (Martin Luther) »Mit Fried' und Freud' ich fahr' dahin». 1 S. i Advent: G. J. Vogler: Hosianna (kör och orgel). 2 S. i Advent: J. A. Hiller: Advents-lied (kör och orgel). 4 December gudstjänst; medverkande: musikdirektör Erik Erling, fru Torborg Schröder, violoncellisten Eric Holm och kyrkokören; dirigent: Sven Lizell. Program: Orgelvorspiel: J. S. Bach: Phantasie über die Melodie: »Wie soll ich dich empfangen»; G. J. Vogler: Hosianna; Violoncell-solo: J. S. Bach: Andante; Chor: G. F. Händel: »Tochter Zion, freue dich»; Solosång: J. S. Bach: »O Jesulein süß»; Växelsång ur Rich. Bartmuss: Advents-Vesper (Männerchor und Gemeinde). 3 S. i Advent: G. F. Händel: »Tochter Zion, freue dich» (trio, duett och kör med orgel). 4 S. i Advent: v. Gluck: »Hoch thut euch auf». Julafton: Franz Gruber: »Die heilige Nacht» (växelsång: sopran—alt; tenor—bas; kör och församl. unisont); M. Prætorius: »Es ist ein Ros' entsprungen»; Cornelius: Christkind (solo: Gustaf Sjöberg). Julottan (svensk gudstjänst): Gounod: Jul (solo och orgel, solist: Gösta Lindberg). Juldagens högm.: Gustav Schreck: Weihnachtsgesang (med bassolo; solist: Gösta Lindberg); Alb. Becker: Weihnachtslied. Annandag Jul (svensk gudstjänst): Lotscher: »Ära vare Gud» (kör och orgel). Nyårsafton: Peter Schulz: »Des Jahres letzte Stunde».

Den svenska reformationstidens gudstjänstliv.

Nat. Fransén: *Liturgia suecana, II. Ärkebiskop Laurentius Petri d. ä:s gudstjänstordning*. Efter den enda kända, Västerås läroverksbibliotek tillhöriga handskriften utgiven och översatt. Stockholm 1927. Häftad kr. 20:—.

Den historiska utvecklingen av den svenska reformationstidens gudstjänstliv är med hänsyn till den textuella sidan åtminstone till sina huvuddrag någorlunda klarlagd genom framför allt Quensels och Rodhes undersökningar. Quensel har i sina »Bidrag till den svenska liturgiens historia» tecknat den svenska mässans utveckling under reformationsårhundradet, och Rodhe har genom »Studier i den svenska reformationstidens liturgiska tradition» kastat ett oanat ljus över tidegårdens ställning under denna tid. I »Svenskt gudstjänstliv» har den senare författaren dessutom givit en helhetsbild av århundradets liturgiska utveckling. Detta hindrar icke, att även om den totalbild av den historiska utvecklingen, som vi äga, är tämligen riktig, ännu många detaljer återstå att utforska. Ett utomordentligt både intressant och viktigt bidrag till belysningen av den liturgiska utvecklingen under 1500-talet utgör Nat. Franséns ovan nämnda arbete.

De svenska reformatorerna gingo vid sitt liturgiska nydaningsarbete fram efter huvudsakligen tvenne linier. Vi kunna kalla den ena försvenskninglinien och den andra reduktionslinien. Därmed är antytt, vilken ställning till det medeltida liturgiska arvet som de intogo. Deras avsikt var ej att skapa nytt utan att rena det gamla från oevangeliska inslag och göra det begripligt för folket. Vad man kunde återge på »förståndeligt mål», för-

svenskades. Vad som (huvudsakligen av musikaliska skäl) icke lämpligen kunde översättas, vrakades icke utan vidare utan bibehölls på latin, i den mån man ansåg dess bibehållande kunna tjäna gudstjänstlivet. Försvenskningemetoden kom framför allt till användning vid mässan; beträffande officiet följde man däremot huvudsakligen reduktionslinien. Så kan hela reformationsårhundradets liturgiska utveckling ur en synpunkt karakteriseras som en strid mellan latinet och svenskan. Att svenskan skulle avgå med segern, är naturligt, men segern vanns först efter en hård strid, vars utgång betydde en avsevärd utarmning av gudstjänstlivet både ur liturgisk och ur musikalisk synpunkt.

I den mån vi kunna tala om ett klassiskt skede i liturgiens historia under reformationsårhundradet, skulle väl ett sådant representeras av den bild av gudstjänstlivet, som gives oss av 1571 års Kyrkoordning. På Upsala möte 1593 upphöjdes ju denna till symbolisk bok med avseende på både lära och kyrkoseder. Den intager därigenom en enastående ställning i hela den svenska reformationslitteraturen. Vilja vi lära känna den svenska kyrkans egenart, ha vi därför att i första rummet vända oss till denna skrift. Icke i fråga om alla enskilda detaljer men i fråga om totalsynen måste den få anses förebildlig för svenskt gudstjänstliv.

Vad som för oss här är av särskilt intresse, är att se, huru angelägen Kyrkoordningen är att icke minst i musikaliskt hänseende bevara arvet från fäderna. Så medges i mässan bruket av (latinsk) introitus, graduale och sekvens i

enlighet med gammal ordning. Och av tidedgården anbefalles matutin, laudes, vesper och kompletorium. Vid utförandet förutsättes, att de gamla sångböckerna fortfarande komma till bruk. Man har blott att iakttaga, att »när något förekommer i någon historia, som sjungas skall, det icke är kristeligt och lideligt (såsom ofta händer, när något varder sjunget de sanctis), skall det då antingen slätt nederläggas eller förvandlas i något det som bättre är» (Handlingar rörande Sveriges historia, Andra serien, II: 1, sid. 96). Dock uttalar författaren den förhoppningen, »att vi med tiden skola bekomma tryckta sångböcker, vilka de sånger allenast skola innehålla, som rene och Skriftene enlige äro och kunna brukas allestäds över hela riket» (ibm.).

Kyrkoordningens författare är ingen annan än det evangeliska Sveriges förste ärkebiskop Laurentius Petri. Huru hade då han tänkt sig, att de i Kyrkoordningen givna, mera allmänna föreskrifterna i detalj skulle utformas? Denna högeligen intressanta fråga kan numera med stöd av ett av Fransén funnet och i ovannämnda volym utgivet manuskript besvaras. Ty det är uppenbart, att såsom Fransén i förordet påpekar, den av honom funna Laurentius Petri-handskriften »De officiis» intet annat är än ett utkast till en sådan bok, som han i Kyrkoordningen åsyftar, angivande visserligen icke uttryckligen melodierna men väl de texter, som skulle sjungas i varje särskilt fall. Att de

gamla vanliga melodierna till dessa texter fortfarande skulle komma till användning, tages såsom självklart¹.

Hurudan är då den bild vi få av gudstjänstlivet enligt »De officiis»?

Vad först kyrkoåret beträffar, märka vi, att Laurentius Petri här räknar med tvenne helgdagar, som icke nämnas i Kyrkoordningen, nämligen S:t Ericus och S:t Laurentius. Dessa båda dagar ha uppenbarligen under tiden mellan nedskrivandet av De officiis och Kyrkoordningens utgivande i tryck hunnit komma ur det mera allmänna bruket.

Övergå vi så till mässan, finna vi ett par detaljer av stort intresse. Laurentius Petri är icke nöjd med de båda svenska prefationstexterna utan yrkar på att till omväxling och för att låta kyrkoåret komma till sin rätt böra ock understundom de gamla latinska prefationerna sjungas. Ty bland dem finnas flere, som äro alltigenom goda och kristliga.

Med hänsyn till den fina liturgiska takt, som i allmänhet kännetecknar Laur. Petri, kunna vi ock förstå, att han icke kan vara nöjd med den svenska mässans placering av Sanctus. Ätminstone när latinsk prefation användes, vill han åt Sanctus rätta dess ursprungliga plats omedelbart efter prefationen. Intressant är ock, att han även i det avseendet följer gammal sed, att han därvid vill ha blott förra delen av Sanctus sjungen i omedelbart sammanhang med prefationen samt den senare delen (Benedictus) först efter instiftelseorden. I sanning nå-

¹ Det behöver knappast sägas, att Franzéns upplaga av Laurentius Petris evangeliskt reviderade Breviarium (till större delen är nämligen De officiis ett sådant) som musikaliskt supplement kräver ett på liknande sätt behandlat Antiphonarium. I Aspöboken (varom se Rodhes ovan anförda »Studier» etc.) äga vi ett sådant från ungefär samma tid. Utgivandet av denna (eller någon annan liknande) handskrift torde få anses höra till de angelägnaste uppgifterna för den svenska liturgisk-musikaliska forskningen för närvarande.

got för vissa nutida »evangeliska» liturgiska reformatorer att observera.

Med avseende på tidegården kunna vi här endast påpeka, att De officiis icke upptager något Psalterium (såsom ännu Aspöboken gör). Däremot är ur Temporalet allt nödvändigt material för matutin, laudes, vesper och kompletorium medtaget. Ur Commune Sanctorum meddelas officierna »in communi de apostolis» och »in communi martyrum». Ur Sanctoralet meddelas officier för alla de i Kyrkoordningen uppräknade helgondagarne jämte Ericus och Laurentius, i den mån icke de båda ur Commune Sanctorum upptagna ritualen borde komma till användning.

Handskriftens utgivande synes hava skett med största noggrannhet och omsorg. Särskilt bör man vara utgivaren tacksam för den synnerligen överskådliga uppdelning, som han givit texten. För många torde ock den svenska översättning, som meddelas, vara mycket tacknämlig. I stort sett synes det hava lyckats författaren att på ett både exakt och lättflytande sätt återgiva innehållet. Att han icke alltid lyckats få fullgoda svenska uttryck för de ofta ytterst svåröversättliga liturgiska termerna, är icke ägnat att förvåna. Så torde »Complenda» (s. 39, tacksägelsebönen efter nattvarden) kunna återges bättre än med det rent misslyckade uttrycket »fulländningsbön». Å sid. 55 över-

sättes *Benedicamus summum* med »högtidens», å sid. 57 åter *Kyrie summum* med »det festliga». Här hade givetvis konsekvens varit önskvärd. Ingen av översättningarna äro emellertid fullt tillfredsställande. Bäst hade kanske varit att icke översätta uttrycket men i en not lämna förklaring.

I ett fall är utgivarens svenska terminologi rent vilseledande. Han översätter nämligen (enligt en not å sid. 45) *Cantus de tempore* omväxlande med kyrkotidssång eller tidesång och tidegårdssång. Märkligt nog påpekar han ej samtidigt, att han ock använder översättningen »kyrkoårssången» (s. 123). Av alla dessa namn synes likväl detta sista (kyrkoårssången) vara det bästa och det enda någorlunda tillfredsställande. I synnerhet namnet tidegårdssång är missvisande, då enligt det vanliga språkbruket därmed åsyftas officiet (*horæ canonicæ*) och även inom detta allt efter dagens karaktär förekommer än »kyrkoårssång» (*Temporalet*), än »helgonsång» (*Sanctoralet* och *Commune Sanctorum*). Såväl mässan som tidegården sluter sålunda inom sig både kyrkoårssång och helgonsång.

Det är att hoppas, att utgivaren måtte bli i stånd att låta denna del av »*Liturgia Suecana*» snart följas av de i företalet i utsikt ställda delarna. Icke minst Laurentius Petris traktat om lektionstonerna torde kunna påräkna ett stort intresse.

Knut Peters.

Matteuspassionen i Leipzigs Thomaskyrka.

Höjdpunkten i det kyrkomusikaliska livet i Leipzig under den stilla veckan bildar självfallet det till Thomaskyrkan förlagda framföran-

det av Bachs Matteuspassion. I år har det kommit till utförande tre gånger offentligt under påskveckan: på tisdagen för arbetarnas bild-

ningsförbund, på onsdagen såsom generalrepetition samt på långfredagens afton. Det torde knappast behöva sägas, att dessa möjligheter till beivrande av passionen verkligen av allmänheten utnyttjats till det yttersta. Själva kyrkorummet, den gotiska treskeppiga hallkyrkan, med de stolta musikaliska traditionerna, skänker en den värdigaste ram åt det hela. Det måste dock sägas, att åhörarna, särskilt vid onsdagens generalrepetition, i gemen tycktes äga mycket litet förståelse för rummets krav på värdighet i uppförandet. Under högljutt sorl samlades både »publik» och medverkande medlemmar av kör och orkester.

Passionen framfördes i år såsom Leipzigs Stadsorkesters 73 långfredagsuppförande. Som kör medverkade Gewandhauschor, Thomakörerna och ytterligare en gosskör, inalles ungefär 400 röster och 100 mans orkester. Neubert-cembalon spelades av kyrkans organist Günther Ramin, och av solisterna må här endast ett namn nämnas: den även i Sverige kände dr. Wolfgang Rosenthal från Leipzig, vilken i passionen framförde Kristusorden. Ledaren för det hela, professorn vid musikkonservatoriet i Leipzig, tillika ledare för dess kyrkomusikaliska institut, teologie och filosofie hedersdoktor Karl Straube, är sedan 10 år Thomaskörens ledare men ock sedan 1903 ledare för Bachföreningen, vilken 1921 sammanslogs med Gewandhauschor. Under en lång följd av år har han alltså haft tillfälle framföra Matteuspassionen och därvid fostrat sina medverkande till förståelse för den Bachska tonkonstens särprägel och krav.

Så oerhörda som dessa äro, har Straube ännu ej ansett sig böra utföra verket enbart med Thomas-

kören. Det är emellertid ej uteslutet, att så kommer att ske till nästa år, då man planerar att i samband med årets allmänna Bachfest högtidlighålla 300-årsminnet av passionens första framförande. Som beaktat synes den musikhistoriska forskningen numera benägen anse, att verket självt är något äldre.

För åtskilliga av denna tidskrifts läsare torde det vara av intresse att få del av i vilken omfattning passionen framföres här i Leipzig. Straube har under sin tid som ledare för Thomaskören strävat efter att få verket framfört så obesketet som möjligt. I år framfördes sålunda hela den första delen fullständigt obesketet. I den andra delen hade några uteslutningar gjorts. Dessa uteslutningar gingo ut över ariorna, nämligen de fem: n:r 41 i Peters klaverutdrag: Geduld, wenn meine falsche Zungen; n:r 61: Können Tränen meiner Wangen, n:r 66: Komm, süßes Kreuz, n:r 70: Sehst, Jesus hat die Hand och n:r 75: Mache dich, mein Herze, rein. Några smärre uteslutningar förekomma jämväl ifråga om evangelieberättelsen, varjämte ariorna vid da capo starkt förkortades. Till nästa år torde verket komma att framföras i fullständigt obesketet skick. Det torde väl dock vara möjligt endast genom dess fördelning på två uppföranden. Redan i sitt nuvarande skick krävde utförandet nära fyra timmar.

Om själva utförandet kan knappast sägas annat, än att alla de förväntningar, som man gör sig, då en i Bach's anda så fostrad och mogen konstnär som Straube står för ledningen, fullt uppfylldes. Konstnärligt genomfört och religiöst djupt uppfattat gav utförandet en förnimmelse av kongenialitet med verket självt. Under sorgfälligt ut-

präglade av varje detalj låter Straubes tolkning Matteuspassionen framstå såsom en i sig sluten, underbar helhet.

De upprörda folkscenerna i passionens senare del präglades av en kraftig, nästan kuslig realism. Kårsatsen över folkets rop: »Hans blod komme över oss och våra barn», blev med sitt accelerando till en veritabel häxdans. Korallernas karaktär av stilla tillbedjan, tillförsikt eller ånger fingo bestämma över deras skiftande tempo.

Till bevarande av verkets kyrkliga karaktär var det av synnerligen fördelaktig verkan, att evangelistens ord stöddes av ackompangemang från cembalo. Här hade den kyliga, profana klangen, som ackompangemanget från flygel nödvändigtvis ger, fått en ersättning, som fullt smälte in både i kyrkorummet och i det svagare orkesterackompangemang.

*

Inför Matteuspassionen blekna de övriga i sig själva mycket aktningvärda kyrkomusikaliska prestationerna, som bjöd os i Leipzig under passionsveckan. De må dock helt kort få sitt omnämnande.

Thomanerna framträdde med en motett skärtorsdagsmiddagen och en andra lördagens middag, samt på påskdagens huvudgudstjänst med Bachs kantat: Christ ist erstanden, den senare med orkester. Samtliga partier, även solosatser, bringar kören själv till utförande. Skärtorsdagens motett upptog Brahms orgelförspel till O, Herzleid och Regers gripande koralkantat: O, huvud, blodigt, sårat, med fiol, oboe, orgel och kör samt solostämmor. Ett tacksamt, icke alltför stort verk, som borde observeras mera i Sverige.

Skärtorsdagsaftonen gavs i Universitetskyrkan Herzogenbergs Passionsatorium för kör, solo, orkester, klaver, församlingssång och orgel av Universitetskyrkans kör, studentorkestern och medverkande solister under prof. Hans Hofmanns ledning.

Oratoriet är ett intressant verk av relativ modern struktur, som står mellan Bach och Mendelssohn, ehuru anspråklösare i formen. Textsammanställningen är utförd synnerligen förtjänstfullt. Evangelieberättelsen är en kompilation från flera håll och fördelar sig på två avdelningar: Skärtorsdag och Långfredag. Utförandet fördelas enligt klassiskt mönster på soloröster och kör. Musiken härtill är tämligen melodiös utan att dock slå över i arian. På ett fullkomligt överlägset sätt låter Herzogenberg därvid texten komma till sin rätt.

Här och var — dock endast sparsamt i jämförelse med Bach och Mendelssohn — avbryter han framställningen med fromma reflektioner eller böner, vanligen ord ur bibeln, liturgi eller psalmbok. Psalmerna införas icke såsom körsättningar utan såsom församlingssånger. Det är ock intressant att se, huru Herzogenberg, själv katolik, bevisar sig vara väl förtrogen med den evangeliska psalmen såväl som med koralen. De av honom i passionsoratoriet brukade koralmelodierna (sv. psb. 45, 520, 113 och 518) höra ju till de allra förnämligaste, som kyrkan äger.

Det kan tyckas, som om H. i detta sitt passionsatorium sökt syntetiskt samarbeta det värdefullaste från de evangeliska och romerska konfessionerna. Vid sidan av de evangeliska koralerna och psalmerna inför han, efter nattvardsberättelsen, en i litanieform uppbyggd

åkallan på gammalkyrkliga motiv, där den unisona manskören utför officiantens partes, medan hela kören svarar »Dig vare ära i evighet». Det måste emellertid sägas, att detta textligt sett mycket förtjänstfulla parti i oratoriet knappast fått en motsvarande musikalisk dräkt.

Koralernas mellanspel liksom ackompanjeringen till de större kör-satserna utfördes av orkester; till evangelistens och de övriga solisternas partier skötte flygeln ackompanjemanget utom i fråga om Kristusorden, där orgeln trädde in.

A. Adell.

Kyrkomusikalisk forskning och praxis.

För kännedomen om medeltidens allmänna kultur är kunskapen om denna periods kyrkliga organisationer av utomordentlig vikt. Kyrkan intog den centrala ställningen i staten och sträckte sitt inflytande ut över varje detalj, som gick utanför det animala livets enklaste nödortf; hon övervakade sina barn från vagn till graven, för varje viktigare tilldragelse i deras liv hade hon noggranna föreskrifter och in i enskildheter gående regler. Kyrkans kultureremoniel ingick i det allmänna som en integrerande del men av vida högre, symbolisk art; dess fester voro hela samhällets, liksom omvänt varje förhandling, huru världslig den än månne vara, blev omramad och helgad av kyrkliga ceremonier. Det är därför naturligt, att denna kyrkas musik också blev samhällets i en vida universellare och naturligare utsträckning, än vi numera ens förmå föreställa oss. Om musikens stora roll i katolsk gudstjänst torde icke behöva ingående ordas. Man kan lugnt fastslå, att den allt från kristendomens första dagar intagit en ställning, sidordnad med denna religions egna heliga texter. Jag finner detta uttalandes sanning bevisad av det faktum, att musiken *icke blott* var och alltjämt är av *beledsagande roll* inom den katolska kulturen, *den är*

understundom själv kult, helig kult-handling. Under det att den katolska mässans ingångsstycke, *introitus*, har karaktären av beledsagande musik, som blygsamt bör hålla sig i bakgrunden, finnes det återigen andra sånger, de s. k. responsoriala solomelodierna, *graduale, alleluia, tractus*, vilka ha liturgisk egenrätt, själva äro liturgi och icke ha att beledsaga någon liturgisk handling. Musiken, förbunden med ordet, är inom katolsk liturgi med kulthandlingen likaberättigad.

Om en faktor av så genomgripande betydelse för såväl samhällets som varje enskild människas liv försummas vid en undersökning av medeltidens allmänna habitus, äventyras riktigheten i bilden härav därhän, att vi i själva verket torde få en vrångbild. Varje kulturepok måste ju bedömas ur dess egna förutsättningar, ej ur våra, medeltidens människa bör ses i sitt förhållande till den stora maktfaktor, som heter kyrkan.

Under sådana förhållanden är det blott naturligt, att den kyrkliga musiken förmår avspegla åtminstone något av medeltidens eget liv. På kultens utformning hade generation efter generation arbetat, till dess den förelåg som ett avslutat helt. Men under det att ett dylikt resultat kan sägas vara uppnått re-

dan på 700-talet i vad gäller de väsentligaste formernas texter, förhåller det sig annorlunda med musiken. Väl fanns det viktigaste melodimaterialet vid ungefär samma tidpunkt, men till följd av den otillfredsställande dräkt, vari melodierna kläddes, uppstodo en del olikheter i traditionen på skilda håll. Sångledarens minne, icke handskriftens nottext var den egentlige bäraren av meloditraditionen; men människans individuella skaplynn och förmåga av att hålla i minnet var givetvis då, som nu, alltför olika, för att ej den melodiska traditionen skulle bli på mångahanda vis förändrad. Då genom Guido's av Arezzo notskriftreform på 1000-talets början större skärpa och klarhet kunde uppnås i det grafiska återgivandet av melodilinjien, erhöles väl en garanti för dennas integritet i stort, men det skedde på bekostnad av en hel del obestämda figurer och toner, vilka icke läto sig placeras på det av Guido utexperimenterade linesystemet. Melodilinjien blev »förgrovad», dess finare nyanser försvunno. De nu uppstående, skriftliga traditionerna inom skilda geografiska områden förmå vi emellertid utan svårigheter avläsa, då notskriften ej längre lämnar några tvivel om tydningen. Det visar sig då, att vi i stort sett kunna skilja mellan en *romansk* och en *germansk* läsart. Till det romanska området plägar man räkna Italien (dock kanske med en viss reservation för Norditalien), Frankrike (d. v. s. franskspråkiga delar) och England, till det germanska: Tyskland, Österrike och Schweiz (d. v. s. delar med tysktalande befolkning) samt slaviska länder. Emellertid uppstår en musikalisk blanddialekt i sådana områden, som antingen ligga på gränsen mellan de tvenne nämnda

kulturerna, t. ex. Schweiz, Elsass-Lothringen, Belgien eller också s. a. s. i en utkant, där emellertid de båda kulturcentra haft möjligheter att verka, t. ex. i de nordiska länderna. Hittills har forskningen kunnat taga hänsyn till endast ringa delar av det material, som i själva verket finnes, men det ligger utom allt tvivel, att en, all väsentlig medeltida kyrkomusik i Sverige omfattande, utgivning av de liturgiska melodierna med aktgivande på alla betydande källor härför, skulle möjliggöra en undersökning i stort av de melodiska läsarterna inom detta material, varvid förmodligen sådana påtagliga fakta kunde bringas i dagen, som skulle skänka en helt ny och ingående kännedom om svensk medeltid i dess förhållande till det sydliga Europa. Ty en dylik undersökning vore i stånd till att ej blott rent statistiskt väga och mäta det tyska resp. romanska inflytandets styrka inom den svenska kyrkan, utan även påvisa viktiga andliga ordnars betydelse för den katolska liturgins utformning på svensk botten.

Det finnes nämligen även andra skiljaktigheter i melodiavfattningarna än de, som gå tillbaka på motsatsförhållandet romanskt-germanskt. Cistercienserna och dominikanerna hava självständigt utformat den katolska kyrkans musikaliska dräkt; i synnerhet är den *cisterciensiska* traditionen rätt enkel att urskilja. På grund av dogmatiska betänkligheter gent emot melodier av större omfång (mellan den högsta och lägsta tonen) än 12 tonsteg, lät nämligen som bekant cistercienserordens grundläggare, den h. Bernhard av Clairvaux, i den för detta sällskap till grund liggande koralavfattningen nedskära alla gregorianska melodier, som gingo

utanför ett »dodekachordon». Väl är det sant, att de flesta gregorianska sånger hålla sig inom ett vida beskedligare omfång (oftast en nona), men ej desto mindre förekomma tillräckligt många fall, där den h. Bernhard fick användning för sin musikfientliga slaktarkniv. På dylikt sätt beskurna melodier i en handskrift, varom man eljest kanske ingenting vet, ge en värdefull ledning vid proveniensfrågans bedömning, men än mer av vikt är dock möjligheten att tämligen ingående konstatera cistercienserordens styrka inom de olika stiftet i Sverige. Flera forskare äro som bekant eniga om att tilldela den h. Bernhards orden ett avgörande inflytande på utbildningen av Sveriges äldsta liturgiska tradition.

En annan tradition representeras av *dominikanerna*, den orden, som från 1220-talet och framdeles intill reformationstidens inbrott utövat ett ständigt växande inflytande på den svenska kyrkans utbyggnad och de lärda studiernas utveckling. Både dominikaners och franciscaners betydelse för den latinska poesin också i Sverige har varit länge känd och kunnat i allt högre grad påvisas. Med den accentuerade, rytmiskt likformigt byggda poesins allenaherravälde från slutet av 1100-talet följde uppkomsten av en friare kyrklig komposition, som i högre grad än någonsin tillförne tog intryck av, ja till och med uppbländades med profanmusik. Därvid förtjäna den svenska religiositetens bidrag en ingående undersökning, ej minst den tradition, som fick fäste inom Birgittinerorden med dennas originella bidrag till den liturgiska musikens redan förefintliga grundfond: det Marianska veckoofficiet.

Överhuvud är senmedeltidens musik av stort historiskt intresse men föga känd hittills. De under starkt österländskt inflytande på 800-talet uppkomna formerna trop, sekvens, rimofficium, accentuerad hymn blevo av en oerhörd betydelse för icke blott kyrkans utan hela den västerländska tonkonstens utveckling. Liturgiskt sett inneburo de intet av större värde, litterärt och musikaliskt skulle de alla inemot medeltidens slut förvildas, men bilda under sin gemensamma blomstringstid, omkring 200 år (1150—1350), ett av den västerländska kulturens älskligaste uppenbarelser. Dessa verk angå i eminent grad den litteraturhistoriska forskningen, ha ej heller av denna förbisetts. Det 55 band omfattande samlingsverket *Analecta Hymnica medii ævi* har under åren 1886—1919 utgivit många tusen troper, sekvenser, hymner och fullständiga rimofficier, ja deras sammanlagda antal torde uppgå till c:a 30- å 40,000. Vad som undgått detta väldiga verks utgivare och medarbetare är, så långt jag för Sveriges vidkommande kunnat konstatera, så försvinnande litet, att de ur dess material dragna slutsatserna knappast kunna rubbas genom ett och annat fynd av nya texter.

Främsta intresset bör under sådant förhållande ägnas de nya formernas musik: tonarter, tonsystem, periodbyggnad och stil. Den senare medeltiden karakteriseras av den folkliga musikens starkare inverkan på kyrklig. Men den profana tonkonsten använde sig av andra tonarter än den gregorianska koralen, dess tonsystem kände till andra, den kyrkliga konsten främmande eller åtminstone officiellt av henne icke erkända intervall, dess uppbyggnad och stil var härledd ur

dess rytmiskt-accentuerade struktur och huvudsakliga karaktär av danssång. Inom sekvensen, tropen och den nya hymnen härska en välbalanserad uppbyggnad, så regelbunden, att den så småningom urartar till schablon, inom rimofficiet är det i tillämpliga delar samma förhållande. Där härskar dessutom den västerländska skönhetsideal mera motsvarande art av melismatik, som vi kalla interpretationsmelismatik till skillnad från österlandets interpunkterande. Den har icke blott gripit fast i alla officiets responsorier, även dagkursens från början vida enklare solomusik, utan även — mot all liturgiskt-musikalisk tradition och mot dess egen natur — antifonerna, bärarna av den enkla körpsalmodin. I samband med antifonens lösgörande från psalmodin, d. v. s. från det växelvisa sjungandet av en psalm, hade dess karaktär förändrats till en melismatisk sång utan egenheter i uppbyggnaden; därmed följde i släptåg psalmtönernas förfall, differensernas förenkling och utbytande mot nya. Allt detta visar hän på en ny, för den gamla liturgiska uppfattningen främmande grundsyn på även musikens roll inom gudstjänsten, pekar mot nya skönhetsideal, t. ex. den egendomliga vandrigen i tonarter från antifon till antifon, från responsorium till responsorium, något som återigen pekar mot Österlandet.

Studiet av de sköna konsterna kan i regel anses tjäna tvenne herrar tillika: vetenskapen och konsten själv, det levande livet, den praktiska utformningen av vår egen tids konst. Kunskapen om den medeltida liturgiska musiken kan bliva i icke mindre grad en levande, som befruktar nutida praxis. Ett utgivande av t. ex. samtliga i Sverige

använda hymnmelodier skulle skänka oss en rik och skiftande melodiskatt av ädlaste slag. Den har vaskats, likt guldet ur jordens slagg, dess karaktär är högtidlig ro och upphöjdhet över dagens skiftande meningar, den har tjänat gångna släktled av våra fäder och varit ett samfällt uttryck för deras längtan och hopp. Med största utsikt till framgång skulle dylika melodier kunna och böra införlivas med svenskt gudstjänstlivs praxis. Om därvid några sånger från vår egen tid få maka åt sig, betyder detta i själva verket ingen förlust. Det ligger nämligen i den medeltida musikens kynne, att den giver uttryck för det allmänna och typiska men icke för den enskilda människans känslöstämningar och subjektiva syn på tingen. Detta är ingalunda någon konstruktion utan ett av nutida forsknings, speciellt den etnografiskas säkraste resultat: den primitiva musiken laborerar med typer, som ständigt, för en nutida åhörare till fullkomlig leda, upprepas. Sålunda sjöngos de långa hjältedikterna, Odysseéns och Iliadens, likaväl som de nordiska och slaviska, av väldiga bragder fyllda epos. Stelnade till rytmiska bestommar, versskemata (hexameter o. s. v.) ha de fortlevat in i våra dagar, medan den levande melodins kött, som klädde dessa skelett, alldeles förintats. Inom den gregorianska musiken spåras detta om primitiv musik erinrande stadium på mångahanda vis. Men en på dylikt sätt funtad tonkonst, även i sin rikaste och konstfullaste form, bär ett drag av något typiskt, något över det personliga höjt, eller kanske rättare, något utanför det personligas och individuellas sfär beläget allmänmänskligt. Utsprungen ur folkets ensartade känsla inför

dess religions sanningar, har dylik musik bibehållit sin universella och allmänmänskliga prägel.

Vi veta, att kunskapen om människan själv som en värld för sig, som en individ med egna känslor, är ett renässansens och humanismens kännetecken. Den period i mänsklighetens utveckling, som bär renässansens namn, är också i själva verket en avslutning av medeltiden; dess jagbetonade och oroliga musik är vitt skild från den gregorianska koralens upphöjda ro och objektivitet. Det är sålunda blott naturligt, att den musik, som under medeltiden var den enda konstmusiken och som hade till uppgift att ställa varje människa inför hennes skapare och herre, på ett helt annat sätt förmådde göra detta, än den nutida kyrkomusiken i allmänhet förmår. Vad en människa vill söka inom kyrkan är ro och upphöjdhet, objektivitet och visshet. Hon vill icke inom kyrkans murar höra samma ting som å en konsertlokal, ty eljest går hon lika gärna till det senare stället, varest musikutförandet med all sannolikhet är vida bättre än i kyrkan. Men om de texter, som framföres i kyrkan, vilja göra anspråk på allmän-giltighet och upphöjdhet över livets tusen tillfälligheter, så gäller detta anspråk i ej mindre grad för den liturgiska musik, som skall framföra det gudomliga ordet. *Smakförsämningens gift hotar den allmänna musikkulturen i Sverige vida mindre från danslokalernas jazz- orkestrar än från de frikyrkliga samfundens koralböcker.* De kyrkliga riktningar, som upptaga dagens slagdängor, ge därmed måhända prov på en icke föraktlig psykologisk skarpblick men ingalunda på den känsla för helgd och upphöjdhet, som bör präglade det religiösa i

alla dess yttringar. Att även den svenska statskyrkan i någon liten grad råkat skatta åt det populära, då det gäller nya psalmmelodier, kan jag endast med beklagande konstatera. Desto större glädje bereder det därför att iakttaga de strävanden inom Sveriges kyrka, som avse ett återknytande mellan nutida gudstjänstlig praxis och den på gammal medeltida grund fotande protestantiska, som utbildades under reformationsårhundradet.

Att den allmänna musikaliska smaken och bildningen i vårt land ingalunda skulle fara illa av en ökad bekantskap med och känedom om gregoriansk koral, torde få anses rätt säkert. Den åtskilligt högre allmänbildning i musikaliska ting, som man finner hos de sydligare folken, italienare, fransmän och tyskar m. fl. mot i Sverige, låter sig ingalunda förklara såsom enbart resultatet av »större förhållanden», såvida vi ej i detta uttryck inlägga en långt djupare mening; ty just dessa större förhållanden ha möjliggjorts tack vare medeltidens allmänna och ingående arbete på tonkonstens område. Ingen katolsk präst har någonsin dispenserats från sång och undervisning i musikens elementa. »Clericus, qui non cantat, non clericus completus» hette det redan under medeltidens tidigaste del och gäller än i dag. Vid skolor undervisades alltid, ja nästan huvudsakligen i sång, varifrån ingen alumn förr erhöll befrielse. Vid universitetet tillhörde musikens studium det s. k. quadrivium och det är först efter humanismens seger, som de musikprofessurer, vilka alla universitet förr ägde, försvinna. Varje dag under året klingade, fordom som nu, den gregorianska musiken i stifts- och kollegiatkyrkor, i katedraler, i skolornas kapell och

klostrens tempel. Huru skulle den närvarande menigheten kunna undgå att skolas i denna musiks stränga stil? Med eller mot sin vilja måste man så småningom inpränta dess toner. Och huru rikt är ej dess register: från den antifonala psalmodins högtidliga recitativartade föredrag av den liturgiska texten till responsorialmelodiernas rikt utsirade, solistiska rankor! Till och med det profana årets dagar fingo namn efter introitus-sångens begynnelsestext i vederbörande dags högmässa: söndag Iudica, söndag Lætare o. s. v. äro än i dag inom den katolska kyrkan levande tidsbegrepp. — Jag erinrar också om, huru den högre musikodlingen även i Sverige direkt anknyt till den gregorianska musikpraxis. Den flerstämmiga musikens förnämsta alster, sådana de framtråda i Isaaks, Palestrinas, Orlando di Lassos, Jakob Meilands ädla tonverk, ha sjungits i Sverige vid stifts- och katedralskolorna, t. ex. i Västerås och Uppsala, varefter en stark livaktighet i den högre musikens tjänst förspörjes under det efter reformationstiden följande seklet. Dessa katedralskolors musik fotar på den katolska tidens praxis, men den dog och måste dö, därför att den nya religionens vackra musikaliska upptakt ej åtföljdes av den sköna melodi, om vilken den gav förhoppning, utan av en — generalpaus.

En nutida allmän musikalisk kultur i vårt land behöver för visso inga direktiv angående de alster, som skola stå på konsertprogrammen, och vad som skall övas och icke övas i skolorna, den skulle icke taga emot några råd; men förvisso behöver något av medeltidens syn på musikens betydelse som en nöd-

vändig och god gåva och icke en lyxartikel ingå i det allmänna medvetandet. Det svenska folket har till sitt övervägande flertal icke råd att gå på konserter, där dessa nu överhuvud stå till buds; i synnerhet gäller detta landsbygdens befolkning. Den musikaliska källa, vid vilken det skall släcka sin törst efter musik (och det *har* törst!) blir i de flesta fall den, som sorlar i kyrkan eller bönhuset. Det är med sorg man *tvingas* säga, att dess flöden kunde vara renare... Betydelsen av vana och uppfostran är ju allbekant. Mätte icke de dåliga vagnorna vara alltför djupt rotade och den förvända uppfostran ha krökt vårt folks musikaliska ryggrad. — Forskningen har visat, att alla nedgångsperioder i tonkonstens historia uppvisa *ett övermått av instrumentalmusik* på sångkonstens bekostnad. Instrumentalmusik, ensidigt odlad, leder till massverkan, virtuositet och lyxkonst. Vår tid torde behöva mer av sångkonst utan instrumentalt inslag, alltså a capellamusik. Den gregorianska musiken är ej blott lämpad för ett dylikt ändamål utan i eminent grad den absoluta sångmusiken. Dess övning och åhörande ge dessutom en *av ingen art tonkonst uppnådd skollning i melodik*, något som den romantiska och hyperromantiska musiken i allt för hög grad försummat.

Ropet på hjälp åt vår inhemska musikkultur, den lilla som finnes, har i dessa dagar ljudit särskilt starkt. (Jag erinrar om t. ex. Musikkulturs 1. häfte 1928.) Skall det bli den svenska kyrkan, som upptager sin fallna mantel och ånyo bereder tonkonsten ett skyddat hem? Det finnes tecken, som tyda därpå.

Carl Allan Moberg.

Recensioner.

Gunnar Jeanson och Julius Rabe: Musiken genom tiderna. En populär framställning av den västerländska tonkonstens historia. Gebers förl. 280 s. 10 kr.

Det är icke de tvåhundraåttio sidorna, som göra detta arbete förtjänt av epitetet »betydande». Kvantiteten är ju inte så överväldigande. Det är ämnets behandling och framför allt den intressanta epokinledningen, som göra arbetet betydande.

Ehuru det inte är någon mot kyrkomusiken särskilt orienterad musikhistoria, erbjuder den icke desto mindre ovanligt mycket av intresse för den, som huvudsakligen intresserar sig för kyrkans musik. Dess framställning av den gregorianska kyrkosången är synnerligen intressant och vittnar om både god förståelse för denna icke för alla lättillgängliga musik och en grundlig insikt i dess teori och i de senaste forskningsresultaten angående gregoriansk musik. Framställningen stöder sig ofta på den kände forskaren på detta område, Peter Wagner. Författarna äga på varje punkt en ovanlig förmåga att göra föremålet för deras behandling tillgänglig för läsaren. Detta är av stor betydelse särskilt på denna punkt, där, såsom det också framhålles, den vid den efterwagnerska musikens bullrande orkester och moderna harmonik vanda människan har svårt att finna musikaliska skönhetsvärden. Att så är förhållandet, beror på ett faktum, som synnerligen energiskt framhålles av auktorerna, nämligen att den gregorianska sången har ett orientaliskt ursprung. Den härstammar från den synagogala sången samt från den syriska och iranska och väl även från den armeniska folksången, under det att den saknar beröringspunkter med den grekiska musiken.

Nästa epok inom kyrkans musik börjar omkring år 800, då den polyfona musiken börjar vinna utbredning, framför allt i Nederländerna. Denna polyfona musik avslutas med Josquin de Près och Palæstrina. Härigenom vinner man en synnerligen dekorativ avslutning av denna epok.

Ytterst intressant är behandlingen av de båda parallellföreteelserna opera och oratorium. Det framgår fullt tydligt av framställningen, att liksom operan framspang ur de kyrkliga skådespelen och passionerna och därvid var påverkad av dessa, så återverkar dess monoida musik på kyrkans. Arian tränger in i gudstjänsten. Det personliga och subjektiva undantränger den »transcendentala» musiken. Känslan tager intelligensens plats, och

det objektiva och upphöjda ersättes med det subjektiva och upplevbara eller upplevda. På samma gång råkar den lutherska psalmen i dekadans genom den från pietismens sångböcker sig utbredande andliga sången. Den var söt och sentimental i melodien och vekligt lösaktig i harmonierna. Den lutherska koralems manliga kärvhet avlöses av en feminin känslighet. Då kommer Bach såsom räddaren av kyrkans musik. Det objektiva, evighetspräglade, överpersonliga kommer åter till synes. Intellectet uttränger den sentimentala känslsamheten. Den känsla, som bevaras, är den ödmjuka andaktskänslan inför den Helige. Den biografi över Bach, som avslutar detta första band, är ypperlig och har vid sin sida en annan därmed fullt jämförlig av Händel, barockens genialiske mästare.

Detta på en gång underhållande och vetenskapligt exakta arbete förtjänar spridning, inte minst för dess ypperliga behandling av kyrkomusiken.

Gunnar Rosendal.

Vår Sång. Utgiven av Sveriges Körförbund. Red.: S. Appelquist, Jönköping. Nr 2—3, 1927.

Såsom en festskrift till och såsom en erinran om den allmänna svenska sångfest, som förra året anordnades av Sveriges Körförbund, utgavs en tidskrift, benämnd: Vår Sång. Jämte skildringar från festen och från arbetet inom de olika till förbundet anslutna hembygdskörerna förekomma däri även meddelanden från grannländernas profankörssammanslutningar. Tidskriften, som under innevarande år skall utgivas såsom stående tidning med 10 nummer, utgör närmast en motsvarighet till Manskörsförbundets äldre organ. Det ger en intressant inblick i det energiskt arbetande förbundets liv. A. A.

Rudolf Otto, Gustav Mensching, René Wallau: Liturgische Blätter für Prediger und Helfer. Reihe II, Heft 3, 4. Leopold Klotz, Gotha. Pris Mk. 1:60 och 2:— resp.

Redan vid tidigare tillfällen hava i denna tidskrifts spalter dessa »Liturgiska Blad» blivit omnämnda (se sid. 95 och 121 årg. 1927). De hava utgått från den liturgiska riktning, som i professor Rudolf Otto i Marburg har sin ledare. På kort tid har ett stort antal häften innehållande reformförslag till gudstjänstordningar av allehanda slag utgivits. För en svensk läsare synas de huvudsakligast ha intresse

såsom uttryck för den uppjagade fart, med vilken man nu i Tysklands evangeliska kretsar fabricerar dylika gudstjänstordningar. Man behöver väl hålla i minnet, vad en av utgivarna av dessa häften, Lic. Mensching, skriver i förordet till det allra sista: »Ingenting ligger oss fjärrare än att vilja erbjuda någonting slutgiltigt, som kritiklöst skulle kunna övertagas. Fastmer är det vår önskan att giva eggelse åt dem, som kunna göra det bättre än vi. Vi ville erbjuda det mångahanda av berättigade förslag till utgestaltningar utan hänsyn till det enskildas 'riktning'». I det sist utkomna häftet äro samlade ett flertal konfirmationsritual, och bland författarna märkas åtskilliga av de mest omtalade av de liturgiska riktningarnas ledare: Lic. Wallau i Frankfurt a. M. och Lic. Horn, Berlin, må här nämnas. Ganska påfallande är, att man ofta utesluter församlingssången och låter den ersättas av en i korus läst psalmvers eller ett bibelord. Det näst sista häftet utgör en samling bönepsalmer för läsning och ordnade i anslutning till det av Otto, efter Linderholm, reviderade kyrkoåret. Samlingen är utförd av Lic. Knevels, som tidigare sammanställt nyare religiös poesi. Samlingen har sitt intresse, enär den bjuder den yngre, ehuru icke den yngsta, religiösa diktningens alster i Tyskland.

A. A.

Melodier till Svenska Mässan. Utdrag för församlingens bruk ur 1923 års Missale. Stockholm, Diakonistyrelsens förlag, 1923. Häft. kr. 0: 75, inb. kr. 1: 25.

Det är det liturgiska bihanget till förlagets kända koralpsalmbok, som nu utgivits separat, och man är förlaget stor tack skyldig härför. Mot redigeringen av denna folkupplaga av missalet torde dock en eller annan anmärkning kunna göras. I första rummet må beklagas, att vid introitus-antifonierna musik upptagits endast för församlingens partier, icke för prästens. Önskar man utföra dessa antifonier såsom växelsång mellan tvenne körer — förvisso det lämpligaste sättet, på vilket de kunna utföras — är boken sålunda oduglig. Man hade saklöst kunnat stryka åtskilliga av de tämligen värdelösa alternativen samt i allmänhet nöjt sig med att behålla endast Moréns och Olssons kompositioner. Så hade bokens omfång icke behövt ökas, även om prästens partier medtagits, och församlingen hade knappast känt någon saknad efter det, som den gått miste om. Önskvärt hade ock varit, att ett par av de bättre melodierna till Helig (i mässans början) hade införts, för den händelse man vill låta kören sjunga detta moment. — Det tekniska utförandet är värdadt, och priset, om än icke billigt, så dock icke oskäligt.

K. P.

Meddelanden.

Geheimrat Smend ägnar i Monatschrift für Gottesdienst und kirchliche Kunst (Januarihäftet 1928) några sidor åt en redogörelse för sin »Schwedenfahrt». Utrymmet tillåter icke — i varje fall icke i detta nummer — en granskning av den i flere hänseenden ganska intressanta och mycket sympatiskt hållna artikeln. Vi nöja oss för i dag med att beklaga de icke få missuppfattningar både av vad han hört och sett, som den frejdade författaren gjort sig skyldig till. I all synnerhet smärtnar det oss, att tyskarna genom artikeln få lära sig, att nattvardfirandet i Sverige är skilt från högmässan på morgonen och »genomgående firas om aftonen».

Från Norge. Generalförsamlingen i Den norske kirkes presteforening har beslutat tillsätta en liturgisk nämnd. Generalförsamlingens centralstyrelse har på möte den 15/11 1927 uppgjort stadgar för nämnden. Enligt dessa skall nämnden bestå av 5 medlemmar. Nämndens uppgift är att genom föreningens centralstyrelse

dels avge utlåtanden i liturgiska frågor, när sådana önskas av kyrkodepartementet eller biskopsmötet, dels för de nämnda myndigheterna framlägga förslag, när sådant befinner sig önskvärt. I § 3 heter det: »Nævnden skal arbeide med vor kirkes liturgiske opgaver saaledes at udviklingen i vort gudstjenesteliv stadig holdes i pakt med vort folks kristenliv med sigte paa at fremme dette, og saaledes at udviklingen ikke sker i brud med, men i sammenhæng med det som hittil er gjort. Videre at sørge for at den norske kirke nyttiggjør sig det tilfang av liturgisk tradition som den almindelige kristne kirke raader over og likeledes det initiativ som vor tid viser paa liturgiens omraade; begge dele i den utstrækning som vore norske kirkeforhold og vort kristenlivs former naturlig kan nytte det til gudslivets fremme. Her blir det nævndens opgave at fremlægge forslag til utbygging av særlige andagtsformer og at arbeide med de — mindre — ændringer som kan være paakrævet i det bestaaende». Enligt § 4 bör nämnden

»sigte paa at faa utarbeidet og godkendt særlige haandbøger baade for presten, organisten og kirkesangeren.» Beträffande kostnaderna för nämndens verksamhet bestämmes: »Kostnader med nødvendige tryksaker — saasom utgivelsen av liturgiske hefter og haandbøger — maa nævnden selv sørge for at kunne dække». Vid centralstyrelsens sammanträde den 23/11 1927 utsågos följande medlemmar i denna nämnd: Sogneprest dr. Eivind Berggrav, ordförande, sogneprest Leganger, Aas, res. kap. A. Hauer, organist W. Huus-Hansen, Oslo, major M. T. Torkildsen, Bækkelaget.

Konstituerande sammanträde med nämnden hölls den 19/12 1927. Härvid beslöts att genast sätta igång med förarbeten för en liturgisk handbok. Vidare skulle man genom utsända förfrågningar söka få till stånd en redogörelse för nuvarande liturgiska praxis inom de särskilda församlingarna. Först sedan svaren på dessa förfrågningar inkommit, skulle man besluta, huruvida försök skulle göras att få vissa ändringar i högmässan genomförda. Däremot skulle man genast påbörja arbetet med ett förslag till rikare aftonsångsritual.

Kyrkosångsfest i Helsingfors 26—28 maj 1928. Under pingsthelgen anordnas en kyrkosångsfest i Helsingfors, till vilken svenska kyrkokörer och kyrkan närliggande andliga sångkörer inom Borgå, Helsingfors och Raseborg prostrier inbjudas att deltaga. Programmet för festen har numera i sin helhet utstakats och innefattar välkomstsamkväm, festgudstjänst, vespergudstjänst, utfärd till Fölisön samt fesikonsert. Vid festgudstjänsten medverka samtliga körer, varvid utföres mässan II ur »Missale» (Missale, Fazers musikkförlag, 75: —), Ambrosianska lovsången (Te Deum, Suomen Laulus förlag, 1: —, beställes hos musikhandlarna) samt Beethovens lovsång. Programmet vid festkonserten upptager följande körsånger:

Beethoven, Lovsång, arr. Klemetti, Jesu, förbarma Dig.

Laurentii, I himmelen.

Siukonen, Jerusalem.

Bach, Jesus är min hägnad.

Bach, Nu tacken Gud allt folk, arr.

Klemetti, Om än vägen synes svår.

Madetoja, Högt i himlen.

Palme, O sköna stund.

Sistnämnda sång finnes skilt utgiven medan alla övriga ingå i häftet »Kyrkosångsfesten i Helsingfors 1928». Noterna hava utkommit på Westerlunds musikkförlag och kosta för i festen deltagande körer 1: —, resp. 4: — per st.

Ny dansk preludiesamling. Hovedbestyrelsen för Dansk Organist- og Kantorförening har beslutat utgiva en större samling preludier av danska kompositörer. Preludierna, som äro avsedda som ingångspreludier vid gudstjänsten, skola omfatta ca 50 takter och äro avsedda att kunna utföras på 2—3 minuter. Ett stort antal kompositioner ha redan av vederbörande författare skänkts till Styrelsen. Exemplet manar till efterföljd även i vårt land.

Maria kyrkokörs jubileum. Stockholms — och väl hela Sveriges — äldsta kyrkokör, nämligen Maria församlings, kunde förra året se tillbaka på en 40-årig verksamhet. Den 24/3 1887 hölls nämligen dess första repetition under ledning av musikdirektör Hugo Lindqvist, som ock alltsedan tjänstgjort som dirigent. Vid tiden för körens 40-årsjubileum var emellertid Maria kyrka under reparation. Med anledning härav har först innevarande år den 8/3 en minneskonsert kunnat hållas. Programmet upptog femton nummer ur de fyra decenniernas repertoire under den gemensamma rubriken: »Från Betlehem till Golgata». I en första avdelning med överskrift: »I Betlehem» framfördes julvisan »Jord och himmel fröjden er», Silcher: Åra, Lindqvist: Jesu namn samt Berggren: Den underbara stjärnan, varefter följde Parafraas för orgel över en gammal julmelodi av G. Heintze (spelad av kompositören). Den andra avdelningen, »Profeten från Nasaret», upptog följande kompositioner: Pfannschmidt: Herren är kärlek, Hedenblad: Saliga äro de som höra Guds ord, Lindqvist: Saliga äro de renhjärtade, Nylund: Kommen till mig. Avdelningen avslöts med Behrens: Andante ur orgelfantasi op. 25. I den tredje avdelningen, »Jerusalem — Golgata — Josefs trädgård», voro följande sånger sammanförda: Morén: Se, vi gå upp till Jerusalem, Vogler: Hosianna, Suriano: Se, jag står för dörren och klappar, Griesbacher: Min själ är bedrövad, Hassler-Bach: O huvud, blodigt, sårat, Morén (Sv. ps. 100): Ditt lidande har nått sitt slut, Ebeling: Krist är uppstånden. Gemensam sång av sv. ps. 102: 4—5 avslutade det hela.

Utställning i Örebro även av kyrkonst. Ett av de mest uppmärksammade inslagen i sommarens Örebroutställning blir säkerligen den stora specialutställning av kyrklig konst och kyrkovård, vilken kommer att anordnas under intim samverkan mellan Örebroutställningens bestyrelse och Svenska kyrkans diakonistyrelse. Sitt alldeles särskilda intresse får den

kyrkliga utställningen därigenom, att den blir den första här i landet av instruktiv art rörande nutida principer för äldre föremåls konservering. Utställningen uppdelas i två huvudavdelningar, av vilka den första i en kyrkorumsliknande miljö kommer att omfatta främst altarskåp, heliga bilder, porträtt, begravningsvapen, ljusstakar och textilier. För att speciellt understryka det instruktiva syftet kommer att till avdelningen samlas tre olika grupper av varje föremål; nämligen en kollektion orenoverade föremål, en samling på 90-talet konserverade (ommålade) föremål och slutligen en samling efter nutida principer konserverade inventarier. Åtskilliga av de utställda föremålen komma — för att än tydligare framhäva de möjligheter, som ligga i en konservering efter nutida principer — att endast konserveras till hälften, under det att den andra hälften bibehålles orenoverad.

Kyrkliga utställningens andra avdelning får formen av en modern församlingssal, möblerad med av Diakonistyrelsen utarbetade typer till möbler för församlingssalar samt textilier och armatur av nutida kyrklig art. Lokaler för utställningen bliva två av de nu restaurerade salarna på Örebro slott, vilka härmed för första gången tagas i anspråk. Som verkställande krafter vid utställningens utformning och ordnande medverka i främsta hand arkitekten i Byggnadsstyrelsen och hos Diakonistyrelsen K. M. Westerberg samt museiintendenten fil. kand. Bengt Cnattingius, vilken sistnämnde på riksantikvariens uppdrag företräder den museitekniska sakkunskapen samt utarbetar katalogen. De främsta utställningsföremålen hämtas från kyrkor inom Strängnäs stift, men även föremål från Statens historiska museum samt från Linköpings stift komma att exponeras. Under sommarens fortgång utkommer ett större, förnämt utstyrt vetenskapligt verk i närmaste anknytning till den högintressanta och i sitt slag epokbildande expositionen.

Strängnäs stiftskörs nerikesavdelning företog sönd. den 12 febr. sin första propagandafärd för året med kyrkokonserter i Askers och St. Mellösa kyrkor. Färden, i vilken deltog 150 kyrkosångare från skilda delar av Nerike, företogs med bus-sar och gynnades av ett idealtiskt vinter-väder. Programmet upptog uteslutande motetter från såväl äldre som nyare tid, därav som nyhet för stiftskören Bachs åttastämmiga: Jag lämnar dig ej (Ich lasse dich nicht); särskilt den sista satsen är med sin rika figurala utsmyckning

kring koralens cantus firmus av mäktig verkan. Som nyhet, troligen för hela vårt land, framfördes av Örebro Olaus-Petri-kör, utom G. Schumanns i ren polyfon stil skrivna Om jag vandrade i en mörk dal, Palestrinas däremot kontrasterande Vid älvarna i Babylon, en motett, som trots sin rika polyfona vävning dock är av en lättförståelig, rent av programmatisk natur.

De olika numren dirigerades av förbundsdirigenten, musikdir. Adolf Andrén och organisten Joh. Sterner.

På båda ställena hade en talrik publik infunnit sig, vilket visar, att intresset för kyrkomusiken är stort. Offentligt tack jämte några ord om den nyvaknade kyrkosångsrörelsens mål och betydelse framfördes av förbundsdirigenten, varefter gemensamt avsjöngs: Kristne, medan vi här vandra.

Förbundsdirigenten meddelade, att stiftskören i sin fortsatta verksamhet, för att i möjligaste mån tillgodose olika krav, i sina program kommer att inrymma avdelning för såväl enkla som mera fordrande nummer, allt dock hämtat från körlitteraturens yppersta källor, samt dessutom regelbundet en avdelning med separata uppgifter för den stora stiftskörens särgrupper i tur och ordning.

Till sist några ord om vår förbundsdirigent. Han ter sig för oss sångare som en av dessa, för vilka »namnet är intet och verket allt». Hans ande är i släkt med dem, han tolkar, och han är en värdig väktare och värdare av ett stort arv.
J—n.

Körledarkurs anordnas i Motala den 18—28 instundande juni av Linköpings stifts kyrkosångsförbund. Arbetsutskottet har lyckats förvärva musikdirektör Adolf Andrén i Örebro som ledare av de praktiska övningarna, vilka komma att omfatta: taltekniska utgångsövningar, vari inbegripes röstorganets kultur och vård, korrekt och naturligt föredrag, förhållandet mellan den musikaliska och språkliga frasen samt det dynamiskt-rytmiska momentet: det tekniska föredragets levande puls. Vidare komma de praktiska övningarna att ge handledning i *kördirigering* och därmed sammanhängande spörsmål, såsom kör-rekrytering, körmaterial och kördisciplinen samt den s. k. soliensembles utnyttjande och skolning i anslutning till bachtraditionen från Thomaskyrkan. Ävenledes kommer tid att ägnas åt tillämpningsövningar för *analysering och instudering av motetter*, synnerligast av mera polyfon struktur, samt mindre körverk, lämpliga för kyrkligt bruk, av Schütz m. fl.

Vidare behandlas den *liturgiska växel-sångens deklamatoriska moment* genom praktiska övningar. Slutligen komma och anvisningar att lämnas angående *orgelns skötsel*, dess disposition, registrering, stäm-blandning m. m.

Dir. Andrén har idkat kyrkomusika-liska studier i Tyskland och England samt lyckats höja den kyrkliga körsången i Strängnäs stift till en osedvanligt hög nivå, så att man även inom mindre försam-lingar har vågat sig på att utföra Schütz ganska krävande »Jesu sju ord på korset» på långfredagen, tack vare Andréns ini-tiativ.

Utom de praktiska övningarna, till vilka rundlig tid anslagits, kommer teol. lic. Peters att föreläsa i *liturgi*; därvid be-handlas betydelsen av liturgisk kunskap, liturgikens grenar, gudstjänstlivets områ-den, gudstjänstens historia från ordets, musikens och det visuellas synpunkt, kom-mentar till högmässan, tidegården, kyrko-året, de kyrkliga handlingarna samt ett avslutningsföredrag om liturgisk kultur.

Dessutom kommer kyrkoherde Allard att föreläsa över *kyrkomusikens historia under perioden Luther till Seb. Bach* och därvid behandla den musikaliska miljön under denna tid, Luther och konstmusiken, den egentliga renässansperioden med Senfl och Walther, övergångsperioden med Mik. Prætorius, den tidigare barockperioden med Schütz, den senare barockperioden

med Seb. Bach som förgrundsfigur samt i ett avslutningsföredrag den klassiska kyrkomusikens död och uppståndelse.

Slutligen kommer dir. Kjellberg att leda övningar i *det gudstjänstliga orgelspelet*.

Högst 30 deltagare kunna mottagas. Kursen, som bekostas av stiftsförbunden, är avgiftsfri för ledare av kyrkokörer, an-slutna till kyrkosångsförbundet. Andra få deltaga i mån av utrymme, med en mötes-avgift av 25 kr. Mat och logi anordnas för c:a 4:50 pr dag. Sänglinne, handdukar och örngott medtages.

Kantorsval. Till organist vid Allhel-gonakyrkan i Lund har kyrkorådet utsett musikdir. O. Mellander, Lund. Till kanto-rer vid förenade tjänster ha valts: i Tolg S. Carlsson, Härlöv; i Åspered H. Meuller, Växjö; i Frötuna M. Johansson därstädes; i Ravlunda V. Carlsson därstädes; i Säva-red T. Larsson därstädes; i Varnum-Tärby E. Valberg; i Ösma J. H. Th. Jacobsson, Frustuna; i Östra Husby C. Ström, Häggum; i Björna G. Ågerstrand, Hörnö-fors; i Edhem J. Strand, Grebo; i Hög E. O. Eriksson, Täfteå; i Irsta A. Gustafsson, Järna.

Utmärkelse. K. M:t har den 11 maj tilldelat överläraren och organisten i Lunda förs. Johannes Sandberg medalj i guld av 5:e storleken med inskrift »För medbor-gerlig förtjänst».

Från stiftet.

Göteborgs stift. *Oscar Fredriks kyrka i Göteborg.* Trettendedagen musikafton; program: 1) Bach: Fantasi över koralen »In dulci Jubilo»; 2) Heinrich Schütz: Den fröjd- och nåderika berättelsen om Jesu Kristi födelse: inledningskör; 1) ängelen till herdarne — sopransolo; 2) den himmelska härskarans lovsång — blandad kör; 3) her-darnes tillbedjan — alt-trio; 4) de vise männen från Österlanden — tenortrio; 5) överstepräster och skriftlärd inför konung Herodes — baskvartett; 6) konung Herodes' befallning till de vise män — bassolo; 7) ängelen uppmanar Josef att fly till Egypti land — sopransolo; 8) ängelen uppmanar Josef att begiva sig till Israels land — sopransolo; slutkör. Texten efter 1752 års bibelöversättning.; 3) Birger Anrep-Nordin: Lovsång: Dig, Fader, vårt lov vi hembära (för kör, stråkorkester och orgel; text av C. O. Holmberg). — Midfastosönd. musikafton; medverkande: konsertsånger-skan Karin Lindholm, konsertmästare Lars Fermæus och kyrkans organist, fil. d:r

Birger Anrep-Nordin. Program: 1) Bach: Preludium a-moll (orgel); 2) Bach: Bist du bei mir och Seufzer, Tränen (sopransolo med obligatviolin); 3) Fr. v. Biber (1644—1704): Ciacona över »Christi Darstellung im Tempel» (ur Fünfzehn Mysterien 1681); 4) a) Händel: Aria ur orat. Messias: »Han föda skall sin hjord»; b) Händel: Aria ur orat. Josua: »Oh, hålt ich Jubals Harf»; 5) Dietrich Buxtehude (1637—1707): Fantasi över koralen »Christ, unser Herr, zum Jordan kam» (orgel). — Vid vespergudstjänst Annandag Påsk utfördes bl. a.: Påskpsalm i växelsång ur 1695 års Psalmbok (Om påskadag det sig begav), arrang. för två barnkörer och blandad kör av B. Anrep-Nordin. — Långfredagen upp-fördes Franz Schuberts Stabat Mater för sopran-, tenor- och bassolo, kör och or-kester under medverkan av fru Kerstin Lundén, hrr Hugo Almgren och G. Söder-gren samt Oscar Fredriks kyrkokör och medlemmar av Göteborgs Orkesterförenings orkester; dirigent: Birger Anrep-Nordin.

Ledigförklarade kyrkomusikertjänster.

A) Enbart kyrkliga tjänster:

Klockare-, organist- och kyrkosångarebef. i *Kristinehamns* och *Varnums* förs.:ar sökes före 3 juni. Organistex. vid K. Musikkonserv. fordras; borgen för orgelns skötsel och vård. Lön 2,300 kr.; 2 ålderstill. å 350 kr. efter 5 och 10 år, fri bostad i klockaregården. Avgång vid 67 år (pension: 75 % av kont. lönen). Vik., som i 10 år uppeh. tjänsten, finnes.

Organist- och klockaretjänsten i *Börnum*, Österg. l., sökes före 15 juni.

Klockare-, kantors- o. organistbef. i *Gerdslöf* och *Önnarps* förs.:ar, Mlm., l., sökes före 29 juni (adr. Näsbyholm). Lön: avk. av klockarebost. (bev. tax. till 22,000 kr.) samt kont. 650 kr. (därtill f. n. dyrtidstill. å tills. 350 kr.). Kantor är skyldig att mot skäligen ersättn. undervisa i sång o. musik i förs. skolor. Ej reseers. vid prov.

B) Förenade med folkskolläraretjänst:

I *Berga*, Kronob. l., sökes före 22 maj (adr. Lagan). Skolform C 1 b. v. Org.- o. klock. lön 600 kr. Prov fordras i samtliga tjänster.

I *Sundby*, Söderm. l., sökes före 23 maj (adr. Kjula, Eskilstuna). Skolform B 2; bostad om 5 rum o. kök. Org.- o. klock. lön 400 kr. (gudstjänst varannan predikodag). Tillträde 1 juli 1928.

I *Viksjo*, Vnorrl. l., sökes före 26 maj. Skolform B 2; klock-, org.- o. kantorslön 750 kr.

I *Kastlösa*, Klm. l., sökes före 28 maj. Skolform B 1; slöjd, forts.-skola. Klock.- o. org.-lön 700 kr. Tillträde 1 jan. 1929; vik. från 1 juli sökes före 10 juni.

I *Vassunda*, Stockh. l., sökes före 31 maj (adr. Knivsta). Skolform B 1; slöjd, forts.-skola. Org.-lön 600 kr.; klock.-lön: avk. av bost., ber. till 100 kr.; klämtningsskyldighet sommartiden.

I *Nävelsjö*, Jönk. l., sökes före 7 juni (adr. Lannaskedebrunn). Skolform B 2. Kantors-, klock. o. org.-lön 500 kr.

I *Morup*, Hall. l., sökes före 7 juni. Org.-lön 550 kr., klock.-lön 50 kr.

I *Brunflo*, Jämtl. l., sökes före 9 juni. Skolform B 1; slöjd. Klock.- o. org.-lön 400 kr. + avk. av klock. bost. Tillträde 1 jan. 1929.

I *Flistad*, Österg. l., sökes före 13 juni. Skolform B 1. Org.- o. klock. lön 500 kr.

I *Tåsjö*, Vnorrl. l., sökes före 15 juni. Skolform B 1; jordbruksbet. forts.-skola. Org.- o. klock. lön 350 kr. + avk. av slätteräng, ber. till ett kofoder.

I *Fågre* (Fågre västra skola), Skarab. l., sökas två förslagsrum före 18 juni. Skolform B 2; slöjd, forts.-skola. Org.- o. klock.-lön 700 kr. Vik. önskas för ht. 1928.

I *Helgarö*, Söderm. l., sökes före 19 juni (adr. Strängnäs). Skolform B 2; slöjd, forts.-skola. Org.- o. klock.-lön 500 kr. samt 100 kr. i hyra för klock.-bost.; 2 ålderstill. å 100 kr. efter 5 och 10 års tjänstgöring inom förs.

Musiklärarbefattningen vid realskolan i *Lidköping* sökes hos skolöverstyrelsen före kl. 12 den 6 juni 1928.

PÅ C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG HAR UTKOMMIT:

Av **PREBEN NODERMANN:**

Kapellmästare vid Lunds Domkyrka.

PRELUDIER vid gudstjänsten. Pris 2 kr.

SMÅ KORALPRELUDIER för gudstjänsten. Pris 2 kr.

TRESTÄMMIGA MOTETTER (Lunds Domkyrkas Körsång 1—5). Pris 1 kr.

1. Kom, Guds dyra gåva!
2. Vid min Jesu sida.
3. Väktare av himlens bud.
4. Hjorten häftigt längtar.
5. Lovom Herran!

HÖGTIDSKÖRER (Lunds Domkyrkas Körsång 6—10).
Pris 1 kr.

6. Hosianna.
7. Ära.
8. Det är en ros utsprungen.
9. Ditt huvud, Jesu, böjes.
10. Vid Reformationsfest.

TRE- OCH FYRSTÄMMIGA MOTETTER (Lunds Domkyrkas Körsång 11—14). Pris 1 kr.

11. Mitt hjärta, Jesu, denna dag.
12. Du tålig var.
13. Lovpsalm.
14. Kristus är uppstånden.

ANDLIGA KÖRSÅNGER för hemmet. Pris 1 kr.

1. Upp, psaltare och harpa!
2. Din klara sol går åter opp.
3. Livets färd.
4. Hur länge.
5. O Gud, till dig jag flyr.

UNGDOMSKÖRER för högre allmänna läroverk. Pris 1 kr.

1. Vår svenska fana.
2. Till Norden.
3. Sångarglädje.
4. Friheten.
5. Engelbrektsmarschen.

TJUGOTRE BARNVISOR för svenska skolor och hem
av *J. Nyvall*. Pris 50 öre.

»Det skall i få ord sägas, att dir. Nyvall, organist i Solna kyrka och sånglärare vid samtliga skolor i församlingen, i detta verk visat sig vara den insiktsfulle pedagogen och den varme barnavännen i lika hög grad, som han är den borne musikern. Man väntar, att sångsamlingen skall komma att ståta med det beakta: »Veni, vidi, vici».

Genom det ackompanjemang, som är tillagt varje sångnummer, blir arbetet lika kärkommet för den lille eller de små i hemmet som i skolan, där det ju eljest är »massverkan» som livar och stöder utförandet. Och den praktiska åtgärden är vidtagen, att vid föredragning av ett nummer, vilket som helst, bladet icke behöver vändas.

Sånghäftet, som har vårdad utstyrsel och gör intryck av soliditet och hållbarhet, är häftat i stark, böjlig kartong, säljes till det oväntat billiga priset av 50 öre — något som är överkomligt för varje liten »sångare».

John Morén i Folkskolans Vän.